Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

**Directoraat-generaal Natuur en Visserij**
Cluster Soorten

**Bezoekadres**
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

**Postadres**
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

**Overheidsidentificatienr**
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6011 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lvvn

**Ons kenmerk**
DGNV-S / 109002967

**Bijlage(n)**
2

Datum 23 november 2026
Betreft Voortgang Wolvenbeleid

Geachte Voorzitter,

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de voortgang in het wolvenbeleid. Ik geef mijn reactie op een aantal brieven waarop uw Kamer mijn reactie had gevraagd en ik informeer u over de stand van zaken en het afdoen van een aantal moties van en toezeggingen aan uw Kamer.

**Rapportage staat van instandhouding**

Op 3 november 2026 is het rapport “Analyses of environmental and social suitability of the Netherlands to wolves” opgeleverd.[1] U vindt het rapport als bijlage bij deze brief. Genoemd rapport geeft waardevolle aanknopingspunten voor het verder uitwerken van mijn wolvenaanpak, het vaststellen van een gunstige staat van instandhouding en op basis daarvan mogelijk maken van beheer. Hieronder zal ik een nadere appreciatie van het rapport geven en zal ik ingaan op de vervolgstappen die ik op basis van het rapport zal zetten.

*Staat van instandhouding*
Het onderzoek concludeert dat de Nederlandse wolvenpopulatie genetisch gezond is en dat Nederland voldoet aan de minimale criteria voor een gunstige staat van instandhouding. Dit is dan wel bezien vanuit de context van de huidige staat van de totale Centraal Europese wolvenpopulatie, die op dit moment bestaat uit meer dan 500 roedels. Nederland zou in het kader van de gunstige staat van instandhouding geen vooraf vastgesteld absoluut aantal roedels moeten nastreven, maar zou zich moeten richten op een genetisch gezonde populatie die zich bevindt in geschikte gebieden. Verder wordt aangegeven dat er sprake moet zijn van maatwerk op het beheer van wolven per gebied, afhankelijk van ecologische geschiktheid en risico op conflicten (met mensen en hun landbouwhuisdieren). Het onderzoek concludeert ook dat Nederland in theorie voldoende habitat bevat om tot 94 wolvenroedels te herbergen, maar dat dit aantal nadrukkelijk geen streefdoel moet zijn.

[1] Dit onderzoek is op verzoek van mijn voorganger uitgevoerd als aanvulling op het onderzoek naar de staat van instandhouding van de wolven in Nederland door Wageningen Environmental Research (Kamerstuk II 2025–2026, 33 576, nr. 466).

Aanwezigheid moet volgens het onderzoek beperkt zijn tot gebieden met voldoende wilde prooien en minimale conflicten. Aan de Europese Commissie heeft Nederland eerder aangeven dat eventuele nieuwe informatie over de staat van instandhouding van de in Nederland aanwezige wolvenpopulatie zal worden gedeeld. Ik zal dus dit onderzoek met de Europese Commissie delen, inclusief de conclusie over de staat van instandhouding. Ik streef ernaar om hierover nog dit jaar met de Europese Commissie het gesprek te voeren.

Ik ben tevreden met het feit dat de Nederlandse wolvenpopulatie nu feitelijk een gunstige staat van instandhouding heeft en dat dit in Nederland mogelijkheden gaat geven om deze populatie te beheren (zie hierna). Voor de juridische houdbaarheid van beheer is het noodzakelijk om de staat van instandhouding duurzaam gunstig te houden en dat is dan ook mijn intentie. De noodzaak daartoe vloeit voort uit de Habitatrichtlijn en het realiseren van een gunstige staat van instandhouding is in het licht van de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie ook een voorwaarde om beheer te kunnen voeren.[2] Bij een populatie waarvan het natuurlijke verspreidingsgebied zich tot buiten het grondgebied van een lidstaat uitstrekt, kan volgens het Hof voor de bepaling van de staat van instandhouding rekening worden gehouden met uitwisselingen met populaties van andere landen. Daarbij moet dan wel rekening worden gehouden met voorzienbare wijzigingen die van invloed zijn op die uitwisselingen, met het niveau van bescherming en met de mate van samenwerking tussen de bevoegde autoriteiten van die landen. In dit licht is het dus van belang dat tussen landen die dezelfde populatie delen goede afspraken worden gemaakt over het in gunstige staat houden van de gezamenlijke wolvenpopulatie en over ieders aandeel hierin. Ook in het onderzoeksrapport wordt dit verband gelegd: de conclusie over de gunstige staat is gekoppeld aan de aantallen roedels in andere lidstaten met dezelfde Centraal Europese wolvenpopulatie, en aan genetische kwaliteit die onder meer afhankelijk is van een uitwisseling van voldoende wolven met Duitsland.

Ik heb het voornemen om in januari 2027 een intentieverklaring te tekenen met mijn Duitse collega's om samen tot afspraken te komen over onze gezamenlijke wolvenpopulatie. Ook met België en Luxemburg ben ik in gesprek over onze gezamenlijke wolvenpopulatie. Deze samenwerkingsafspraken zullen, naar mijn verwachting, bijdragen aan de juridische houdbaarheid en robuustheid van de gunstige staat van instandhouding als basis voor beheer. Hiermee geef ik ook invulling aan de motie van het lid Van der Plas c.s. die de regering verzoekt zich in Europees verband ervoor in te zetten dat bij de beoordeling van de gunstige staat van instandhouding de grensoverschrijdende wolvenpopulatie als geheel helpend kan zijn (Kamerstuk II, 2025-2026, 33 576, nr. 527). Ook geef ik hierbij invulling aan de motie van het lid Grinwis c.s. die de regering verzoekt om bij de verdere uitwerking van het Nederlandse wolvenbeleid actief aansluiting te zoeken bij de Duitse aanpak, waar mogelijk te streven naar harmonisatie van beheer- en preventiemaatregelen, en de Kamer uiterlijk begin 2027 te informeren over de mogelijkheden en beperkingen daarvan (Kamerstuk II, 2025-2026, 33 576, nr. 535). Beide moties zijn hiermee afgedaan.

*Beheer*
Met deze constatering van een gunstige staat van instandhouding in Nederland is beheer van wolven in Nederland mogelijk en dit principebesluit neem ik hierbij. Het huidige wettelijk kader dat de bevoegdheden en afwegingskaders bevat voor de noodzakelijke omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit volstaat in beginsel om tot beheer over te kunnen gaan. Er is geen aanpassing van regelgeving

[2] HvJ EU 29 juli 2024 in zaak C-436/22, (ASCEL), ECLI: EU:C:2024:656; HvJ EU 12 juni 2025 in zaak C-629/23 (Estse wolf).

nodig. Tegelijkertijd legt dit ook een verantwoordelijkheid neer bij provincies als bevoegd gezag. Zij zullen steeds in gezamenlijkheid rekening moeten houden met het behoud van een gunstige staat van instandhouding van de totale populatie. Dat is immers nodig om beheer ook op de lange termijn mogelijk te blijven houden. Dat vergt regie en ik zal dan ook vanuit mijn rol het gesprek aangaan met provincies over hoe zij invulling gaan geven aan beheer. Daarbij zal ik bepaalde kaders meegeven waarbij de insteek van het kabinet zal liggen op een vorm van beheer die gericht is op het terugdringen van het aantal incidenten rondom de wolf. Of het nu gaat om interacties met mensen en huisdieren of het beperken van de aanvallen op vee. Hierbij gaat het ook om richtlijnen voor een ruimtelijke verdeling van het beheer in samenhang met de omvang van de door wolven veroorzaakte schade. Dat zal betekenen dat er gekeken zal worden naar gebieden die wolfvrij zullen zijn en gebieden waar wolven kunnen leven, conform de aanbevelingen van het onderzoek. Ik wil hier ook aan bijdragen in de vorm van de door mij vast te stellen Beleidsregel waarin ik richting geef in de vorm van gebieden waar nadrukkelijk veebescherming moet plaatsvinden en gebieden waar dat minder snel aan de orde zal zijn. Ook doe ik dit in de vorm van de op te stellen Ruimtelijke visie (zie hierna). Ik wil uw Kamer voor de zomer van 2027 nader berichten over de inrichting van beheer door de provincies. Voor het halen van deze deadline ben ik wel afhankelijk van de provincies. Ik roep de provincies dan ook op om dit met spoed met ons uit te werken.

Met bovenstaande geef ik invulling aan de toezegging aan uw Kamer om bij ontvangst van het Apollonio rapport ook in te gaan op hoe het rapport relateert aan de gezamenlijke staat van instandhouding met onze buurlanden en hoe dan tot een zo goed mogelijk getal voor Nederland te komen (toezegging TZ202609-040).

*Aanbevelingen*
In het rapport wordt een zestal aanbevelingen gedaan voor het wolvenbeleid in Nederland. Hierna bespreek ik deze.

De eerste twee aanbevelingen betreffen het identificeren van gebieden waar wolven hun natuurlijke ecologische rol kunnen vervullen, door gebieden met ruime aanwezigheid van wilde prooidieren te prioriteren en te voorkomen dat wolven zich vestigen in gebieden met onvoldoende natuurlijke bronnen en hoog potentieel voor conflicten. Deze aanbevelingen worden ingevuld door de op te stellen Ruimtelijke visie. In mijn brief van 27 augustus jl. heb ik uw Kamer hierover geïnformeerd (Kamerstuk II, 2025-2026, 33 576, nr. 519). Voor de verdere uitwerking daarvan zijn nog aanvullende bouwstenen nodig, te weten de hierboven beschreven afspraken met buurlanden over de staat van instandhouding. Zodra deze elementen beschikbaar zijn, kan de verdere vormgeving van de Ruimtelijke visie plaatsvinden.

Uw Kamer heeft mij middels drie moties gevraagd om een nadere invulling van de Ruimtelijke visie. De motie van het lid Den Hollander c.s. verzoekt om samen met de provincies de mogelijkheden te onderzoeken op welke onderdelen van het wolvenbeleid een landelijk uniform basiskader wenselijk is, met ruimte voor gebiedsgericht maatwerk (Kamerstuk II, 2025-2026, 33 576, nr. 542). De motie van het lid Vellinga-Beemsterboer c.s. verzoekt om samen met provincies en gemeenten een landelijk kader voor gebiedsgericht wolvenbeleid op te stellen, dat provincies gebruiken als basis voor provinciale soortenmanagementplannen (Kamerstuk II, 2025-2026, 33 576, nr. 534). En de motie van het lid Boomsma c.s. verzoekt om in overleg met provincies en gemeenten op basis van intensiteit van menselijke bewoning en gebruik, delen van Nederland aan te wijzen als risicogebied of ‘snelle wolf interventiezone’, waar binnen de wettelijke kaders de nadruk zo veel mogelijk wordt gelegd op het voorkomen van

interacties met mensen en de vestiging van roedels. Wolven kunnen daar snel, consequent en actief worden verjaagd en zo nodig aversief worden geconditioneerd (Kamerstuk II, 2025-2026, 33 576, nr. 537). De verzoeken uit deze moties zal ik betrekken bij de invulling van de Ruimtelijke visie. Ik zal uw Kamer begin 2027 nader informeren over de ontwikkelingen rond deze Ruimtelijke visie.

De derde aanbeveling betreft het uitbreiden van veebeschermingsmaatregelen. Hieraan wordt invulling gegeven door middel van het Landelijk Initiatief Veebescherming. Ook de op te stellen Beleidsregel draagt hieraan bij. In relatie hiermee heeft uw Kamer via de motie van het lid Kostić verzocht om met provincies afspraken te maken om tegemoetkomingen voor vermijdbare wolvenschade in ieder geval nabij gebieden met gevestigde wolvenroedels vanaf 2027 stapsgewijs en proportioneel te koppelen aan het naleven van een duidelijke preventienorm, en tevens het geld dat nu wordt besteed aan vermijdbare schade zoveel mogelijk te verschuiven naar praktische ondersteuning voor dierhouders bij preventie (Kamerstuk II, 2025-2026, 33 576, nr. 538).
Het verzoek van uw Kamer is op ambtelijk niveau gedeeld met de provincies als bevoegd gezag. Op 13 oktober 2026 hebben Gedeputeerde Staten van Utrecht de Beleidsregels natuur en landschap 2027 vastgesteld. Deze gaan in op 1 november 2026. Hierin is, in lijn met het verzoek uit de motie, met ingang van 18 april 2027 een maatregelengebied wolf aangewezen waarbinnen een wolfwerend raster moet zijn geplaatst om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming in wolvenschade. Buiten het maatregelengebied wordt na april 2027 nog wel tegemoetkoming bij wolvenschade verstrekt als er geen wolfwerende maatregelen zijn getroffen. In andere provincies heeft nog geen nadere besluitvorming plaatsgevonden over koppeling van preventiemaatregelen aan tegemoetkoming in de schade. In het interprovinciale Wolvenplan 2025 hebben de provincies afgesproken dat de inzet van preventieve maatregelen en het voldoen aan de norm van bescherming van gehouden dieren als voorwaarde voor het ontvangen van een tegemoetkoming in de tijd naar elkaar toe kunnen groeien. Ik zal er bij de provincies op aandringen dat dit naar elkaar toe groeien breed vorm krijgt. Wat mij betreft richt de veebescherming zich in de toekomst op die gebieden en grensgebieden waar wolven kunnen leven en wordt deze uitsluitend daar uitgerold. Dit leidt tot een meer gerichte inzet van subsidiegeld en helderheid voor ondernemers.

De vierde aanbeveling richt zich op het verbeteren van de publieke bewustwording en educatie over wolven. Via het Landelijk Informatiepunt Wolven zet ik hierop in. In de motie van het lid Beckerman heeft uw Kamer verzocht om jaarlijkse gastlessen hierover, door bijvoorbeeld Staatsbosbeheer, te organiseren en voorlichtingsmateriaal beschikbaar te stellen voor scholen in regio's waar zich roedels bevinden (Kamerstuk II, 2025-2026, 33 576, nr. 530). Dit verzoek sluit aan bij de lopende plannen van het Landelijk Informatiepunt Wolven en wordt verder ambtelijk besproken.

De vijfde aanbeveling gaat over het verbeteren van monitoring door middel van zenderonderzoek, genetica en surveillance in het veld. Dit advies is in lijn met het verzoek van uw Kamer in de motie van het lid Van der Plas c.s. om samen met de provincies een aanpak op te stellen om wolven zo snel en veel mogelijk individueel herkenbaar en volgbaar te maken door ruim gebruik te maken van de mogelijkheid tot zenderen (Kamerstuk II, 2025-2026, 33 576, nr. 528). Uw Kamer heeft mij hiernaast via twee moties verzocht om nader onderzoek uit te laten voeren. De motie van de leden Van der Plas en Ten Hove vraagt integraal te onderzoeken wat het netto-effect van de wolf op de Nederlandse biodiversiteit en Natura 2000-doelen is, inclusief de gevolgen voor begrazingsbeheer (Kamerstuk II 2025-2026, 33 576, nr. 525). De motie van het lid Beckerman verzoekt de regering onderzoek te laten doen naar de invloed van

preventieve maatregelen op de ontwikkeling van het aantal wolven en roedels in Nederland (Kamerstuk II, 2025-2026, 33 576, nr. 531).

Dit onderzoek pak ik in gezamenlijkheid op. In mijn brief aan uw Kamer van 30 september jl. (Kamerstuk II, 2025-2026, 33 576, nr. 571) heb ik uw Kamer geïnformeerd over de verdere ontwikkeling van kennis en expertise in het kader van mijn wolvenbeleid. Daar werk ik aan de oprichting van het onderzoekconsortium "WolfNL". Hierin zijn de relevante universiteiten en onderzoeksinstellingen op het gebied van wolvenonderzoek bij elkaar gekomen om onderzoek uit te gaan voeren naar het gedrag van wolven in Nederland. Het consortium bereidt een onderzoeksvoorstel voor waarmee kennisvragen die door mijn ministerie en de provincies zijn voorgelegd, zullen worden beantwoord. Het onderzoek zal met name bestaan uit zenderonderzoek, maar ook hetgeen in bovengenoemde moties wordt gevraagd zal ik in de onderzoeksopdracht opnemen. Ik verwacht dat het consortium begin 2027 van start kan gaan. Door Wageningen Environmental Research wordt momenteel een protocol opgesteld dat als basis kan dienen voor de onderbouwing van zenderonderzoeken door het consortium, in lijn met hetgeen uw Kamer in de motie van leden Van der Plas c.s. vraagt. Ik zal uw Kamer begin 2027 nader informeren over het wolvenonderzoek.

Tot slot wordt in het rapport als zesde aanbeveling een snelle identificatie en aanpak van probleemwolven aanbevolen. Door middel van de Algemene Maatregel van Bestuur die afgelopen zomer in werking is getreden, heb ik de mogelijkheden om snel in te kunnen grijpen bij probleemwolven vergroot waarmee deze aanbeveling reeds is opgevolgd.

Het stemt mij positief dat ik kan constateren dat ik, samen met de provincies, met een flink deel van de aanbevelingen al goed aan de slag ben. En het rapport en de aanbevelingen geven mij duidelijkheid om ervoor te zorgen dat wij in de zomer van 2027 over kunnen gaan tot beheer. . Zoals ik hierboven aangaf, ben ik voor het halen van deze deadline afhankelijk van de provincies.

**Internationale samenwerking**

In het voorgaande is al aandacht besteed aan de intentieverklaring die ik voornemens ben te tekenen met Duitsland. Aanvullend daaraan ben ik ook met Vlaanderen, Wallonië en Luxemburg in gesprek over het verder versterken van de samenwerking. Ook willen wij in gezamenlijkheid spreken met Commissaris Roswall bij wie we aandacht willen vragen voor zeer kleine dichtbevolkte landen als de Benelux-landen. Dit is in het verlengde van richtlijnen die zijn ontwikkeld in opdracht van de Europese Commissie voor het vaststellen van zogenaamde Favourable Reference Values ten behoeve van het beoordelen van de gunstige staat van instandhouding van populaties grote carnivoren zoals de wolf.[3] Met de
Europese Commissie willen we ook spreken over de rol van de Commissie bij de grensoverschrijdende samenwerking die, zoals hiervoor beschreven, van wezenlijk belang is voor het behouden van een duurzame gunstige staat van instandhouding en bijbehorende beheermogelijkheden.

**Drenthe**

[3] Linnell & Boitani, Developing methodology for setting Favourable Reference Values for large carnivores in Europe (januari 2025).

Op 3 november jl. ben ik op verzoek van een aantal dierenartsen op bezoek geweest in Drenthe. Hier heb ik naar de verhalen geluisterd van dierhouders en dierenartsen die in hun dagelijks leven te maken hebben met de aanwezigheid van de wolf. Ook heb ik gesproken met een aantal burgemeesters over hun zorgen over de veiligheid en leefbaarheid van hun provincies en de knelpunten van het huidige beleid, naar aanleiding van hun brief van 13 oktober jl. Zij uitten hierin zorgen over schade aan vee, leefbaarheid, veiligheid en het behoud van het open landschap. Ik heb de burgemeesters inmiddels schriftelijk geantwoord. Bijgevoegd treft u een afschrift van mijn antwoord. Zij deden ook een oproep voor de mogelijkheden tot beheer en met deze brief geef ik invulling daaraan.

**Nationaal Wolvenberaad**

Op 1 februari 2027 organiseer ik het eerste Nationaal Wolvenberaad, waarover ik uw Kamer eerder heb geïnformeerd (Kamerstuk II 2025–2026, 33 576, nr. 519). Ik wil bij het Nationaal Wolvenberaad in gesprek met de diverse partijen die te maken hebben met het wolvendossier, waaronder gedeputeerden, burgemeesters, dierenartsen en vertegenwoordigers van de toerisme- en recreatiesector. Met hen wil ik een aantal onderwerpen verder uitdiepen, zoals de invulling van het beheer en het stroomlijnen van maatregelen. Met de medeoverheden kom ik dan graag tot afspraken over hoe we ieder vanuit de eigen rol stappen kunnen zetten met betrekking tot wolven in Nederland.

**Overige moties en toezeggingen**

*Probleemroedels in kaart brengen*
Naar aanleiding van de motie van het lid Van der Plas c.s. waarin wordt verzocht om in kaart te brengen welke roedels in Nederland structureel betrokken zijn bij aanvallen op gehouden dieren, inclusief aanvallen achter wolfwerende rasters, en een aanpak te ontwikkelen om deze gericht te kunnen beheren inclusief afschot (Kamerstuk II 2025-2026, 33 576, nr. 526), heb ik in mijn brief van 26 mei jl. (Kamerstuk II 2025-2026, 33 576, nr. 484) uw Kamer gemeld dat ik Wageningen Environmental Research een ruimtelijke analyse heb laten uitvoeren
van de schade aan vee door wolvenaanvallen in Nederland. Het onderzoek geeft inzicht in welke gebieden in Nederland het meeste risico lopen op wolvenaanvallen en daarmee ook welke roedels in Nederland structureel betrokken zijn bij aanvallen op gehouden dieren, inclusief aanvallen achter wolfwerende rasters. Uit de analyse blijkt dat de mate waarin wolven vee aanvallen varieert tussen de verschillende gevestigde solitaire wolven, roedels en paren. Ook binnen gevestigde roedels en paren is grote verscheidenheid tussen individuen onderling. Bovendien verschilt het formaat van het gebied waarbinnen gevestigde wolven jagen op vee tussen de wolventerritoria. In het onderzoek staan verschillende factoren die het risico op een aanval kunnen beïnvloeden, zoals de inrichting van het landschap en voorkeuren van individuele wolven. De onderzoekers concluderen dat het grootste deel van de aanvallen door gevestigde wolven vallen binnen beperkte gebieden die aangewezen kunnen worden als preventiezones waar wolfwerende maatregelen nodig zijn. Momenteel bezie ik wat deze resultaten betekenen voor de invulling van de open norm met een beleidsregel, voor de Ruimtelijke visie en voor het beheer. Mijn voornemen is om de Beleidsregel begin 2027 in concept openbaar te maken voor consultatie. Dit wordt mede onderwerp van gesprek tijdens het Nationaal Wolvenberaad. Hiermee beschouw ik deze motie als afgedaan.

*Nationale en Europese middelen voor veebescherming*

Naar aanleiding van de motie van het lid Vellinga-Beemsterboer c.s. waarin is verzocht om samen met provincies te onderzoeken hoe de middelen in de nationale en Europese regelingen zo veel mogelijk ingezet kunnen worden voor veebescherming in plaats van voor schadevergoeding (Kamerstuk II, 2025–2026, 33576, nr. 533), is het verzoek uit deze motie op ambtelijk niveau gedeeld met de provincies als bevoegd gezag. Er vindt hierover nog bestuurlijk overleg plaats. Begin 2027 zal ik uw Kamer hierover nader informeren.

*Actualiseren interventierichtlijnen*
In de motie van het lid Boomsma c.s. waarin wordt verzocht om in overleg met het Interprovinciaal Overleg de interventierichtlijnen bij het Wolvenplan te actualiseren en daarbij een zo eenvoudig mogelijk protocol op te stellen voor het verjagen van wolven en (preventieve) aversieve conditionering, met welke middelen, door wie en in welke situaties, en hoe daarbij kan worden voldaan aan de zorgplicht. Het verzoek is daarbij om tevens zorg te dragen voor de beschikbaarheid van de kennis en middelen en eventuele andere vergunningen en draagverloven, en de inzet van preventieve aversieve conditionering ook te betrekken bij de uitwerking van regionaal beleid door gebieden aan te wijzen waar sneller kan en moet worden opgetreden (Kamerstuk II, 2025 - 2026, 33 576, nr. 536).
Het verzoek uit deze motie is op ambtelijk niveau gedeeld met de provincies als bevoegd gezag. Er vindt hierover nog bestuurlijk overleg plaats. Begin 2027 zal ik uw Kamer hierover nader informeren. Hiermee beschouw ik deze motie als afgedaan.

*Openbaar maken data DNA-onderzoek*
In de motie van het lid Ten Hove c.s. heeft Uw Kamer verzocht om met provincies en BIJ12 in gesprek te gaan om zo te bewerkstelligen dat alle data met betrekking tot DNA-onderzoek naar wolven openbaar worden gemaakt (Kamerstuk II, 2025 - 2026, 33 576, nr. 541). Het verzoek uit de motie is op ambtelijk niveau gedeeld met de provincies als bevoegd gezag. Er vindt hierover nog bestuurlijk overleg plaats. Begin 2027 zal ik uw Kamer hierover nader informeren. Hiermee beschouw ik deze motie als afgedaan.

*Toezeggingen*
Uw Kamer is toegezegd, naar aanleiding van een vraag van het lid Grinwis, om in mijn gesprekken met provincies ook de optie te bespreken om kuddebeschermingshonden subsidieerbaar te maken en hierover de Kamer te informeren (toezegging TZ202609-039). Dit is op ambtelijk niveau besproken met de provincies. Uit deze gesprekken blijkt dat er op provinciaal niveau geen éénduidige behoefte is aan ondersteuning voor de inzet van kuddebeschermingshonden. Eerdere verkenning naar mogelijkheden om de inzet van kuddebeschermingshonden via een landelijke regeling te ondersteunen, hebben vooralsnog niet tot een concreet initiatief geleid. Provincies kunnen wel vanuit hun eigen bevoegdheid besluiten om dergelijke initiatieven te ondersteunen. Er worden bijvoorbeeld pilots verkend en er wordt gekeken naar mogelijkheden voor aanvullende ondersteuning, zoals op het gebied van training, juridische vraagstukken en communicatie.

Uw Kamer is toegezegd, naar aanleiding van een vraag van het lid Ten Hove, om de wens tot openbaarmaking van de DNA-analyses van provincies met de provincies te delen en de Kamer hierover te informeren (toezegging TZ202609-040). De wens is op ambtelijk niveau gedeeld met de provincie als bevoegd gezag. Er vindt hierover nog bestuurlijk overleg plaats. Begin 2027 zal ik uw Kamer hierover nader informeren.

**Reactie op brieven**

Uw Kamer heeft mij verzocht om een reactie op de brief van Werkgroep Wolf Leusden d.d. 5 juli 2026 over “Nadere reactie Werkgroep Wolf Leusden m.b.t. AMvB over wolven” (Kamerstuk II, 2026-2027, 2026Z16026/2026D42487). De werkgroep verzoekt om een reactie op verschillende opmerkingen over de amvb over wolven. In diverse brieven aan uw Kamer (Kamerstukken II, 2025-2026 33576, nrs. 480, 484, 486, 512, 519.) en in het plenaire debat op 1 september jl. ben ik uitgebreid ingegaan op alle vragen en opmerkingen over de amvb. Ik verwijs naar de stukken hierover. Tevens wordt door de werkgroep gevraagd naar een nadere toelichting over het Nationaal Wolvenberaad. Hierboven en in mijn brief van 27 augustus jl. (Kamerstuk II, 2025-2026, 33576, nr. 519) heb ik uw Kamer hierover nader geïnformeerd.

**Directoraat-generaal Natuur en Visserij**

DGNV-S / 109002967

Uw Kamer heeft tevens 6 oktober jl. een brief ontvangen van J. van M. over “Reactie m.b.t. (o.a.) industrie van fossiele brandstof, pensioenen en de wolf” (Kamerstuk II, 2025-2026, 2026Z22047/2026D55468), waarbij met betrekking tot de wolf ook naar Drenthe wordt verwezen en mij is verzocht hier een reactie op over te brengen. Ik verwijs voor mijn reactie naar de eerdere toelichting op de aanpak in deze brief en naar mijn reactie op de brief van de Drentse burgemeesters, waarin ik uitgebreid in ga op de stappen die wij binnen de wettelijke kaders nemen om de problematiek rondom wolven aan te pakken.

Hoogachtend,

Silvio P.A. Erkens
Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur